

Wstęp

Edukacja regionalna jest powiązana z całym procesem dydaktycznym i wychowawczym. Na etapie wczesnoszkolnym można ukształtować postawę młodego człowieka zaczynając od spraw prostych i oczywistych, czyli od poznawania tradycji rodzinnych, legend związanych z najbliższą okolicą, pojęć takich jak: ojczyzna, patriotyzm, wolność. Nauczyciel może wzbudzić zainteresowania historią i kulturą ojczystą bazując na przeżyciach, emocjach i wyobraźni dziecka tak, aby wpajać mu uczucia poszanowania dla tradycji narodowych, dumy z tego, co dokonały poprzednie pokolenia. W ten sposób można uświadomić młodemu człowiekowi, że żyjąc w swoim kraju, w swojej ojczyźnie, w swoim środowisku, może w pełni realizować swoje marzenia i aspiracje życiowe oraz zaspokajać potrzeby. Młode pokolenie powinno znać swoją przeszłość i wiedzieć, że na dorobek gospodarczy, cywilizacyjny i kulturalny składa się praca pokoleń minionych, teraźniejszych i przyszłych.

Edukacja regionalna wspomaga w sposób naturalny rozwój psychofizyczny i intelektualny oraz wykształca i ugruntowuje wartości etyczne, humanistyczne i patriotyczne. Problematyka dotycząca miejsca zamieszkania, najbliższej okolicy sprzyja osiąganiu celów dydaktycznych i wychowawczych.

Pobudzają aktywność poznawczą do postawy badawczej. Kształcą uczucia patriotyczne przez wzbudzenie miłości do kraju, dumy narodowej. Regionalizm w edukacji wczesnoszkolnej integruje wszystkie edukacje: matematyczną, polonistyczną społeczno-przyrodniczą, plastyczno-techniczną i muzyczno-ruchową. Włączenie do zajęć w szkole treści związanych ze znajomym dziecku środowiskiem zamieszkania sprzyja osiąganiu celów dydaktycznych i wychowawczych.

Realizacji treści regionalnych sprzyja zintegrowany charakter edukacji wczesnoszkolnej oraz związek z wychowaniem rodzinnym, a także najbliższe środowisko, z którym dziecko jest związane od urodzenia. Wspomaga również rozwój psychologiczny i intelektualny oraz stwarza możliwość poznania przez ucznia własnego dziedzictwa kulturowego, budzenia szacunku wobec tradycji, przygotowania do twórczego uczestniczenia w życiu kulturalnym i kształtowania postawy otwartości wobec świata.

Nadrzędnym zadaniem w realizacji problematyki regionalnej w pierwszym etapie kształcenia jest wykształcenie poczucia więzi z otoczeniem, świadomość własnych „korzeni” oraz odnajdywanie źródeł wartości w dziedzictwie kulturowym regionu.

Dlatego myślą przewodnią, wokół której przebiegać powinien proces kształcenia powinna być problematyka dotycząca miejsca zamieszkania i najbliższej okolicy.

I. Założenia programowe

Program „Tu mieszkam, tu żyję” został opracowany na podstawie wieloletnich działań związanych z przybliżeniem najmłodszym uczniom Szkoły Podstawowej w Wąsoszach miejsca pochodzenia. Identyfikacja z ich „małą ojczyzną” powinna przebiegać w sposób naturalny, poprzez różne doświadczenia, obserwacje, przeżycia i związki emocjonalne z rodziną, szkołą, miejscem zamieszkania, najbliższą okolicą, regionem, ojczyzną i Europą.

Program jest zgodny z założeniami programu zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej. Nie narzuca sztywnej realizacji treści w danej klasie, obejmuje cykl trzyletni związany z kalendarzem przyrodniczym. Przewidywane efekty obejmują zdobycie umiejętności, wiedzy, wzmocnienie więzi oraz aktywny udział w życiu rodziny, szkoły, wsi i regionu.

II. Cele ogólne

W odniesieniu do programu edukacji regionalnej „Tu mieszkam, tu żyję” zostały wyodrębnione następujące cele ogólne:

1. Kształtowanie emocjonalnej więzi i identyfikacja z najbliższym środowiskiem i regionem.
2. Wzmocnienie związków kulturowych, historycznych i zawodowych ze swoją „małą ojczyzną”.
3. Aktywny udział dziecka w życiu rodziny, szkoły, wsi i regionu.
4. Kształtowanie szacunku i odpowiedzialności wobec tradycji i dziedzictwa kulturowego naszego regionu.
5. Poznanie i utrwalanie zwyczajów, obrzędów ludowych.
6. Uświadomienie znaczenia zachowania i pomnażania dziedzictwa kulturowego naszego regionu.
7. Utrwalenie w pracach literackich, plastycznych, fotograficznych ciekawych miejsc, strojów, ludzi, opowieści, pieśni.

III. Cele szczegółowe

Uczeń:

- wyliczyć członków swojej rodziny,
- potrafi opowiedzieć o zwyczajach i tradycjach panujących w jego rodzinie,
- dostrzega i docenia wartości tkwiące w kulturze rodzinnej,
- zna najbliższe środowisko,
- dostrzega specyfikę przyrodniczą i kulturową najbliższej okolicy,
- dostrzega specyfikę kulturową regionu i jego tradycji,
- aktywnie uczestniczy w wydarzeniach kulturowych,
- interesuje się historią i kulturą własnego środowiska i regionu („małej

- ojczyzny”),
- czuje się związany ze środowiskiem lokalnym i regionem.
 - bierze aktywny udział w życiu wspólnot: rodzinnej, klasowej, szkolnej i lokalnej,
 - zna ciekawe, ginące osobliwe zawody wykonywane przez ludzi w najbliższej okolicy,
 - potrafi wskazać interesujące miejsca w swojej miejscowości i okolicy,
 - zna zabytki, pomniki przyrody żywej i nieożywionej w najbliższej okolicy,
 - potrafi wyjaśnić potrzebę ochrony środowiska w swoim otoczeniu,
 - zna tradycje i zwyczaje związane z najbliższą okolicą,
 - zna muzea i skanseny w swoim regionie,
 - przejawia szacunek w stosunku do symboli narodowych i miejsc pamięci narodowej.
 - współuczestniczy w pielęgnowaniu tradycji i zwyczajów regionu.

IV. Treści programowe

Zagadnienia programowe	Treści	Sposób realizacji
1. Dom rodzinny - obrazy z przeszłości rodziny	1. Struktura rodziny i miejsce dziecka w rodzinie. 2. Więzy rodzinne (rodzice, rodzeństwo, dziadkowie). 3. Organizacja życia w rodzinie. 4. Tradycje i pamiątki rodzinne.	- wywiad ze starszymi ludźmi (członkami rodziny), - drzewo genealogiczne własnej rodziny, - albumy rodzinne.
2. Moja szkoła	1. Usytuowanie budynku szkolnego i podstawowe dane o szkole (adres). 2. Patron szkoły, sztandar. 3. Miejsce szkoły w środowisku. 4. Święta regionalne i państwowe obchodzone w szkole. 5. Współpraca z rodzicami i lokalnym środowiskiem.	- znajomość budynku szkolnego i adresu, - zna imię i nazwisko patrona szkoły, - apele i uroczystości związane ze świętami regionalnymi i państwowymi,

3. Moja miejscowość	<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie geograficzne. 2. Nazwa miejscowości i jej pochodzenie. 3. Mieszkańcy i ich zajęcia. 5. Ważne obiekty. 	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczki po miejscowości, - albumy ze zdjęciami, - makietę terenu, - wywiady z mieszkańcami.
4. Nasza miejscowość częścią Polski	<ol style="list-style-type: none"> 1. Moja gmina, mój powiat, moje województwo, 2. Historia miejscowości. 3. Zajęcia ludności w mojej okolicy. 4. Krajobraz mojej okolicy. 5. Ośrodki kultury i obiekty sportowo-rekreacyjne. 6. Zabytki mojej miejscowości i okolicy. 8. Miejsca pamięci narodowej, cmentarze, przydrożne kapliczki. 9. Sławne postacie. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukiwanie informacji, - posługiwanie się mapą i przewodnikiem po miejscowości, - zbieranie eksponatów, - urządzenie wystawy regionalnej, - zdjęcia i wycinki z gazet.
5. Tradycje kulturowe mojej miejscowości i regionu.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lokalne i regionalne święta, obyczaje i zwyczaje. 2. Legendy, podania, opowieści związane z naszym regionem. 3. Stowarzyszenia i instytucje społeczno-kulturalne. 4. Przyroda wokół nas. 5. Lasy i parki. 6. Ochrona przyrody i środowiska naturalnego. 7. Gwara regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukiwanie informacji, - zdjęcia, - wycieczki, - konkursy, - znajomość gwary regionalnej.
6. Gmina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Struktura administracyjna gminy. 2. Władze lokalne, ich kompetencje i zadania. 	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczka do Urzędu Miasta i Gminy Ślesin, - spotkanie z sołtysem, radnym, burmistrzem, - obserwacja obrad Rady Gminy.
7. Wielkopolska naszą małą ojczyznę	<ol style="list-style-type: none"> 1. Granice mojego regionu. 2. Podział administracyjny: moja wieś, gmina, powiat i województwo. 	<ul style="list-style-type: none"> - posługiwanie się mapą, - kołędniczy,

	3. Połączenia komunikacyjne. 4. Historia i zabytki województwa wielkopolskiego. 5. Tradycje i obyczaje związane z regionem. 6. Obrzędy świąteczne (wigilia, kolędnicy, jasełka palmy wielkanocne, pisanki) 7 Sztuka ludowa - budownictwo, zdobnictwo, stroje. 8. Na szlakach turystycznych - Szlak Piastowski. 9. Zabytkowe budowle. 10. Rezerваты przyrody.	- konkurs plastyczny na szopkę bożonarodzeniową, koszyczek wielkanocny, - wykonanie ozdób choinkowych, pisanek, palm, - prezentacja jasełek, - wycieczki w wybrane miejsca regionu, - pieśni i tańce.
--	---	---

V. Przewidywane osiągnięcia uczniów.

Po zrealizowaniu programu „Tu mieszkam, tu żyję” uczeń:

- zna historię własnej rodziny i dostrzega powiązania z historią regionu,
- umie wyszukiwać informacje o własnych korzeniach,
- potrafi wykonać drzewo genealogiczne swojej rodziny,
- zna i umie określić położenie geograficzne swojej miejscowości,
- zna środowisko naturalne swojej miejscowości,
- zna historię swojej miejscowości,
- umie wymienić wybitne postacie,
- zna zabytki i ważne miejsca w regionie,
- potrafi wyszukać informacje i gromadzić materiały,
- zna słownictwo regionu i docenia jego rolę kulturową,
- zna strukturę i kompetencje władz gminy,
- posiada świadomość wpływu mieszkańców na władze lokalne,
- aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym,
- zna tańce, pieśni regionalne, obyczaje i obrzędy swojego regionu,
- docenia wartość kultury regionu,
- zna wybrane elementy kultury Wielkopolski,
- potrafi wyszukiwać informacje i gromadzić potrzebne materiały.

VI. Propozycje sposobu oceny uczniów

Ocenianie dzieci w I etapie kształcenia powinno być zgodne ze sposobami oceny uznanymi za prawidłowe i przyjęte w nauczaniu zintegrowanym.

Polecam na tym etapie zwrócić szczególną uwagę na zaangażowanie oraz aktywność i twórczość uczniów. Dostrzeżenie tego i odpowiednie,

pozytywne wzmocnienie przez nauczycieli może zdecydować o spontanicznym rozwoju aktywności artystycznej dziecka i o płynącej z tego radości i satysfakcji.

VII. Procedura osiągnięcia celów

Preferowanymi metodami pracy powinny być metody aktywizujące ucznia, uwzględniające i pobudzające zainteresowania dzieci. Dobór metod zależy od wiedzy, umiejętności, a także osobowości nauczyciela oraz samych dzieci - ich predyspozycji, jak również stopnia znajomości danej problematyki oraz stopnia zaangażowania się.

W celu aktywizowania i pobudzania zainteresowań dzieci problematyką regionalną - dziedzictwem kulturowym w regionie powinno się, w miarę możliwości, prowadzić zajęcia w terenie, poza szkołą, w tym także lekcje muzealne, muzyczne, teatralne. Ważne jest również stosowanie metody dramy oraz umożliwianie dzieciom prezentowanie swoich wiadomości i umiejętności poprzez udział w rozmaitych konkursach, wystawach, pokazach, przedstawieniach, itp. Przy doborze metod pracy należy zawsze pamiętać, że nadrzędnym zadaniem w realizacji tej problematyki w nauczaniu początkowym jest wykształcanie poczucia więzi z otoczeniem. Świadomość własnych „korzeni” oraz odnajdywanie źródeł wartości w dziedzictwie kulturowym w regionie.

Spis załączników:

Załącznik 1

Karta pracy nr 1 - Legenda o początkach Wąsosz

Załącznik 2

Karta pracy

Załącznik 3

Karta pracy

Załącznik 4

Karta pracy

Załącznik 5

Ankieta ewaluacyjna

KARTA PRACY

Legenda o początkach Wąsosz

Przed dziesiątkami lat na terenach obecnej wsi i sąsiednich wiosek rozciągały się puszcze. W jednej z tych puszczy mieszkał stary człowiek. Cechą charakterystyczną tego człowieka były długie wąsy. Na samym początku osiedlenia się w puszczy, mieszkał w ziemiance. Ale po upływie czasu korzystając z drewna, które było w puszczy, zbudował sobie szałas. Odżywiał się tylko darami puszczy czyli grzybami, jagodami, orzechami laskowymi, rybami z jeziora i ziołami.

Pewnego dnia zatrzymali się u niego wędrowcy. Przemierzyli dziesiątki kilometrów w poszukiwaniu miejsca na stałe osiedlenie. Bardzo spodobało im się miejsce, w którym mieszkał starzec. Skorzystali z jego gościnności i postanowili się osiedlić. Pobudowali dla siebie szałas, a później bogatsze chatki. Po wielu, wielu latach w środku puszczy powstała piękna polana, a na niej niby osiedle domków. Coraz więcej przybywało ludzi, coraz ładniej zagospodarowywali osadę. Nadszedł czas, aby miejscowości nadać nazwę. Różne były pomysły osadników, ale jeden z nich był najbardziej trafny. Wszyscy postanowili nazwać miejscowość Wąsosze od długich wąsów pierwszego człowieka.

1. *Narysuj pierwszego mieszkańca Wąsosz.*

KARTA PRACY

1. Wpisz imiona i nazwiska członków swojej rodziny.

moja mama -

mój tata -

moje rodzeństwo -

moi dziadkowie (rodzice mojej mamy) -

moi dziadkowie (rodzice mojego taty) -

2. Uzupełnij podanymi wyrazami: brat, wujek, pradiadek.

brat mamy to mój -

dziadek mojego taty to mój -

syn mojej mamy to mój -

KARTA PRACY

1. Na mapie konturowej województwa wielkopolskiego zaznacz swój powiat.

KARTA PRACY

1. Na mapie konturowej powiatu konińskiego zaznacz swoją gminę i swoją miejscowość.

ANKIETA EWALUACYJNA

1. Wymień trzy zabytki z twojej miejscowości lub gminy.

.....

2. Wymień źródła wiedzy o rodzinie.

.....

3. Uzupełnij schemat struktury władz lokalnych odpowiednimi wyrazami:
**wójt, sołtys, rada gminy, rada powiatu, burmistrz, prezydent miasta,
zarząd gminy, rada sołecka, rada powiatu.**

województwo:

powiat:

gmina:

miejscowość:

4. Wymień elementy stroju ludowego typowe dla twojego regionu.

.....

5. Napisz, co symbolizowały w domach naszych przodków:

jajko -

podłóżnik -

snopy zboża -

mak -

opłatek dla zwierząt -

6. Podkreśl, który z wymienionych tańców jest tańcem ludowym z twojego regionu: polka, krakowiak, kujawiak, oberek, mazur, zbójnicki.

7. Podpisz fotografie znanych obiektów w Wielkopolsce:

- Katedra poznańska
- Złota Kaplica
- Ostrów Lednicki
- Pomnik Bolesława Chrobrego
- Kościół św. Prokopa
- Mysia Wieża
- Biskupin

8. Wyjaśnij pochodzenie nazwy swojej miejscowości.

.....

.....

.....

9. Spróbuj sprawdzić swoją znajomość gwary wielkopolskiej, dopisując do podanych określeń odpowiednie wyrażenia: **gzik, latoś, klymy, chichranie, korbol, żybura, nawarka, ślepe ryby z myrdyrdą, parzybroda, szczun, gideja.**

wysoka chuda dziewczyna -

twaróg ze śmietaną -

zupa z ziemniaków -

zupa z włoskiej kapusty -

zupa z mleka i mąki -

tego roku -

śmianie się -

dynia -

brudna, mętna woda -

chłopak -

LITERATURA

1. Atlas S., Ceremoniał, obrzędowość, symbolika, „Oświata i wychowanie” 1986, nr 1 s. 14-16.
2. Buczkowa B., Edukacja regionalna, „Nowa Szkoła” 2000, nr 3, s. 28-31.
3. Chętnik A., Edukacja regionalna na Kociewiu, „Wychowanie na co dzień” 1998, nr 4-5, s. 33-35.
4. Cieniek E., Edukacja regionalna - moda czy konieczność?, „Język Polski w Szkole dla klas IV-VI” 1997/98, nr 5, s. 82-91.
5. Dudzikowa M., Rozwijanie tradycji i obrzędowości w domu rodzinnym ucznia - jako obiekt wspólnego zainteresowania rodziny i szkoły, „Życie Szkoły” 1978, nr 4, s.46-48.
6. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe, MEN, Warszawa 1995.
7. Edukacja regionalna. Zestawienie bibliograficzne wybranych artykułów z czasopism, „Poradnik Bibliotekarza” 1997, nr 10, s. 18-19 i 27.
8. Hryń-Kuśmierk R., Rok polski, Zwyczaje i obrzędy, Wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i Spółka, Poznań MCMXCVIII
9. Hryń-Kuśmierk R., Śliwa Z., Encyklopedia tradycji polskich, Wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i Spółka - sp. z o.o., Poznań MM.
10. Jędrzejczak B., Pawełczyk J., Surdyk-Fertsch W., Szeweluk-Wyrwa B., Mosiek T., Wielkopolska moja mała ojczyzna. Zeszyt ćwiczeń klasa IV, Wydawnictwo „Arka”, Poznań 2000.
11. Kuźnieców J., W naszej małej ojczyźnie. Wielkopolska. Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie, Wydawnictwo „DEMART” Sp. z o.o., Warszawa 2003.
12. Mała encyklopedia, PWN, Warszawa 1995, s. 445, 857.
13. Nowak A. Cz., Konin - Turek - Dobra - Golina - Rychwał - Tuliszków oraz okolice. Przewodnik turystyczny., Centralny Ośrodek Informacji turystycznej, Poznań 1987.
14. Nowak A. Cz., Ślesin - Witkowo - Kleczew - Sompolno oraz okolice. Przewodnik turystyczny., Centralny Ośrodek Informacji turystycznej, Poznań 1987.
15. Odoj G., Peć A., (red.), Dziedzictwo kulturowe - edukacja regionalna. Materiały pomocnicze dla nauczycieli, Wydawnictwo ALEX, Dzierżoniów 2000.
16. Piwońska Z., Jakubowska-Dziedzic M., Magoń B., Łobaza A., Edukacja regionalna. Dziedzictwo kulturowe w regionie. Program dla szkoły podstawowej (klasy 1-6), Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 1999.
17. Piwońska Z., (red.), Edukacja regionalna. Poradnik dla nauczycieli szkoły podstawowej, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2001.
18. Stankowski W., Regiony Polski. Wielkopolska, Wydawnictwa

- Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999.
19. Śliwa Z., Dom polski. Zwyczaje rodzinne, Wydawnictwo Podsiadlik-Raniowski i Spółka, Poznań MCMXCVIII.
 20. Wielka Encyklopedia Powszechna, Wydawnictwo Naukowe PWN, t. 11, Warszawa 1968, s. 611.
 21. Ks. Wysocki J., Rytuał rodzinny, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1986, s. 22-23.